

Vuokkiniemen avioliittokenttä ja perheiden koko 1760-luvulla

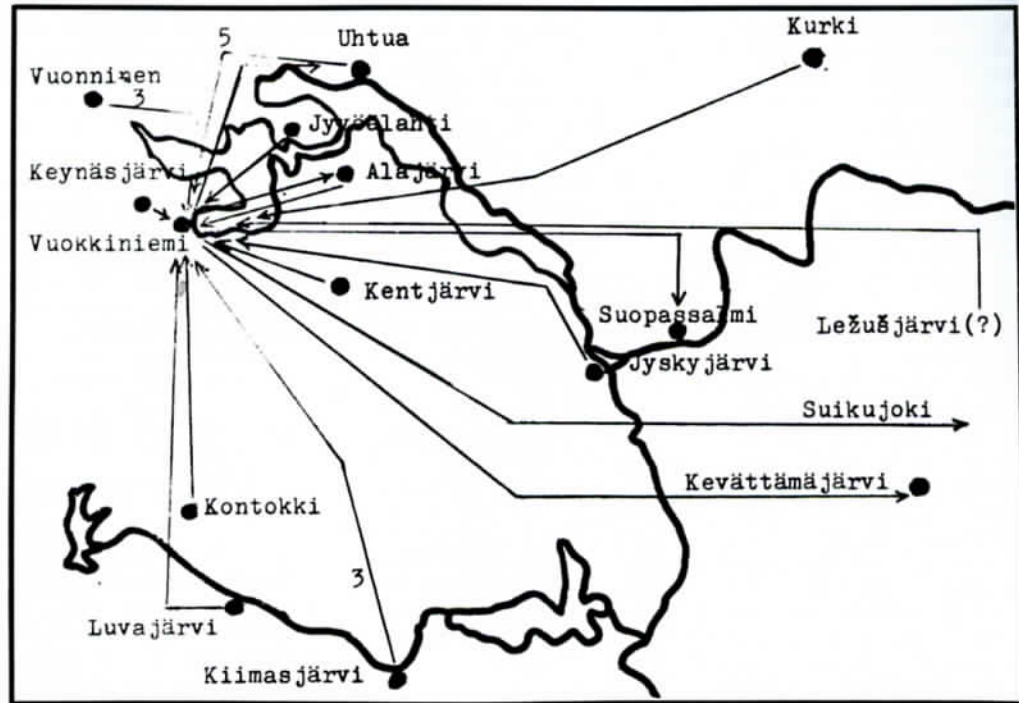
Venäjällä vuosina 1762—1763 suoritettu ns. kolmas väestönlaskenta eli revisio erosi aikaisemmista merkittävästi, koska siinä luettelotiin myös naispuolinen väestö. Väestönlaskennan aineistot ovat vanhin lähde, jonka varaan on mahdollista rakentaa kuva vienankarjalaisen perheen rakenteesta ja koosta sekä vienalaiskylien avioliittokentistä. Seuraavassa tarkastelen näitä kysymyksiä Vuokkiniemen kylän osalta. Se kuului 1760-luvulla Vienan suurimpiin kyliin.

Vuonna 1762 Vuokkiniemellä kirjattiin asuvan 29 perhettä ja neljä yksinäistä henkilöä. Aineistoa sopii pitää sikäli edustavana, että sen perusteella voidaan tehdä päätelmiä avioliittokenttien laajuudesta ja perheiden koosta koko länsivienalaisella kulttuurialueella 1700-luvun jälkipuoliskolla.

Avioliittokenttä

Asiakirjassa mainitaan kaikkiaan 40 kotikylässään avioitunutta, muualta tuotua tai muihin kyliin naitua naista. Näistä Vuokkiniemellä vuonna 1762 asuvia oli 35. Kolmanneksessa tapauksista (13 naista) aviokumppani oli valittu kotikylästä. Länsivienalaisella alueella sijaitsevista kylistä Vuokkiniemeen oli tuotu 14 vaimoa ja Keski-Vienan kylistä seitsemän vaimoa (ks. kuvaa 1). Viisi vuokkiniemäläissyntyistä tyttöä oli avioitunut kylän ulkopuolelle. Niistä kaksi oli naitu Kuittijärven rantakylään, yksi Keski-Vienaan, yksi Kaakkois-Vienan Kevättämäjärvelle ja yksi Vienanmeren länsirannikolla sijaitsevaan venäläisvoittoiseen Suikujoen kylään.

Aikavälillä 1952—1762 Vuokkiniemeen muutti 18 yksinäistä tai jo aikaisemmin muualta avioitunutta miestä. Yllämainituista yhden miehen kerrotaan muuttaneen vaimoineen Vuonninesta. Toisen, Uhtualta muuttaneen miehen vaimo oli kotoisin Vuokkiniemeltä, joten miehen voidaan olettaa tulleen taloon kotivävyksi. Kuudentoista muun tulokkaan lähtöseudusta ei ole mainintaa. Kaksi oli nainut vuokkiniemäläissyntyisen ty-



Vuokkiniemeen naidut ja sieltä muualle avioituneet naiset. Paanajärven pitäjään kuulunut Ležušjärven kylä on muista lähteistä tuntematon ja siksi paikantamatta.

tön, joten hekin todennäköisesti voidaan luokitella kotivävyiksi.

Tarkalleen tuntemamme naisten avioliittokenttä osoittaa, että alue, jolta 1700-luvun puolivälin vuokkiniemäläiset valitsivat aviokumppaninsa, rajoittui useimmissa tapauksissa länsivienalaiselle kulttuurialueelle, käsittäen Kuittijärven rannoilla ja niistä etelään sijaitsevat kylät.

Avioitumisien arviointi

Kyseisen väestönlaskennan aineistot eivät sisällä tietoja enempää naisten kuin miestenkin avioitumisista, mikä perusteella voitaisiin laskea avioparien keskimääräinen naimaikä. Sitä koskevia tarkkeita arviointia on kuitenkin mahdollista tehdä selvittämällä molempien vanhempien keski-ikä ensimmäisen lapsen syntymähetkellä.

Vuonna 1762 kylässä asui 38 avioparia, joista viisi paria oli lapsetonta. Nämä parit asuivat samassa talossa aviomiehen vanhempien kanssa ja aviopuolisoiden ikä vaihteli 15:stä 18:ään vuoteen. Kyseessä ovat vasta hiljattain avioituneet pariskunnat.

Kaikkien lapsia saaneiden pariskuntien kummankin aviopuolison ikää esikaisen syntymässä ei voida selvittää, sillä asiakirja ei sisällä ennen vuotta 1762 kuolleiden vanhempien ikää.

Kolmessakymmenessä tapauksessa kuitenkin naisen ikä esikaisen syntymässä voidaan laskea. Näistä 21 naista synnytti esikoisensa 15—29 ikävuoden välillä. Keskimäärin laskettuna naiset olivat synnyttäneet esikoisensa 26,1 vuoden ikäisinä. Väestönlaskennassa ei otettu huomioon varhain kuolleita lapsia, mikä on ollut omiaan vääristämään kuvaa synnytyserroista ja esikaisen syntymäikästä. Naisen ikä esikoisensa syntymässä on laskettavissa poistamalla naisen ilmoittamasta iästä hänen esikoisensa ilmoitettu ikä. Tätä laskutapaa noudattaen päädytään kuitenkin mm. seuraaviin, joko mahdottoimiin tai varsin epätodennäköisiltä tuntuviin tuloksiin. Erään naisen ikä olisi ensisynnytyksen aikana ollut yhdeksän vuotta. Kolme vanhaa leskeä (57, 70 ja 72 vuotta) olisivat synnyttäneet esikoisensa 40, 50 ja 45 ikäisinä. Nämä esimerkit osoittavat, etteivät ainakaan iäkkäät naiset tienneet tarkalleen ikänsä. Se ei

ole ihmeteltävää, kun muistaa, että kunkin naisen iän lasku pysyi kokonaan hänen muistinsa varassa.

Saman ryhmän osalta miehen ikä esikaisen syntymähetkellä on laskettavissa 28 tapauksessa. Se oli keskimäärin 25,7 vuotta. Tapauksista, jolloin isän ikä esikoisensa synnyinvuonna on voitu laskea, yli puolet (13 tapausta) muodostaa tiheyden 25—31 ikävuoden välille. Todennäköisesti miehet tiesivät ikänsä paremmin kuin naiset, sillä se merkittiin väestönlaskennoissa 1720-luvulta lähtien.

Edelläsanotun perusteella on pääteltävissä, että 1760-luvun vuokkiniemäläiset saattoivat avioitua jo 15—16-ikäisinä. Osa perheellisistä lienee kuitenkin solminut ensimmäisen avioliittonsa 20 ja 30 ikävuoden välillä ja jotkut miehistä näyttävät avioituneen vasta 30:n jälkeen. Käytettävissä olevan aineiston perusteella on mahdoton sanoa, olivatko naiset avioituessaan keskimäärin miehiään nuorempia vai oliko asianlaita päinvastainen.

Yksinkertaisin perhetyyppi, ns. ydinperhe, koostuu vanhemmista ja alaikäisistä tai aikuisista naimattomista lapsis-

ta. Tällaisia perheitä Vuokkiniemessä oli 19 eli 2/3 kaikista perheistä. Ydinperheisiin voidaan lukea myös perhe, jossa omien lasten lisäksi asui isännän alaikäinen sisar. Sen lisäksi kahdessa ydinperheessä asui isännän aikuinen naimaton sisar.

Yhteisessä taloudessa asuvat isän ja pojan ydinperheet muodostavat yhdessä ns. alevan sukulinjan suurperheen. Vuokkiniemellä oli vuonna 1762 viisi perhettä, joissa vanhempiensa ja sisarustensa kanssa asui lapseton poika vaimoineen. Nuorten avioparien ikä (alle 20 vuotta) ja heidän lapsettomuutensa puhuu kuitenkin sen puolesta, että nämä eivät vielä olleet ehtineet perustaa omaa taloutaan. Todennäköisesti perheelliset pojat jäivät asumaan vanhempiensa taloon vain niissä tapauksissa, jolloin vanha isäntä oli kuollut tai oli muuten kyvytön elättämään perhettään. Asiakirjassa mainitaan yksi sellainen tapaus, kun perheen vanhimasta, jo avioituneesta ja lapsia hankkineesta pojasta oli tullut ruokakunnan päämies hänen isänsä vielä eläessä. Lisäksi kylässä oli kaksi muuta kolme sukupolvea käsittävää perhettä. Niistä toisessa vanha isäntä oli kuollut ja toisessa vanha isäntä jatkoi ruokakunnan päämiehen tehtävissä hänen vanhimman poikansa jäädessä vaimoineen ja lapsineen asumaan taloon.

Kylässä oli eniten ydinperheitä, joissa oli kaksi tai kolme lasta (molempia tapauksia on 8). Seitsemässä ydinper-

heessä oli neljä ja kahdessa viisi lasta. Yhden lapsen hankkineita perheitä oli seitsemän, niistä puolet (neljä) oli alle 30-vuotiaita aviopareja. Lapsikuolleisuutta ei otettu väestötlaskennassa huomioon, joten keskivertoperheeseen on oletettava syntyneen huomattavasti enemmän kuin 2—3 lasta.

Perheiden lisäksi kylästä on kirjattu neljä yksinäistä henkilöä. Niistä kolme olivat aikuisia nuoria miehiä, joista jokainen saattoi asua omassa, vanhemmiltaan perimässä talossa. Muista perheistä erillään asiakirjaan on merkitty myös 12-vuotias, jo kolmevuotiaana orvoksi jäänyt tyttö. Todennäköisesti hän asui leski-tätinsä talossa tämän kahden tyttären lisäksi.

Kylässä oli eniten (9) nelihenkiä perheitä. Viisihenkiä perheitä oli hieman vähemmän, eli seitsemän. Pienimpiin perheisiin (4 tapaus) kuului kolme henkeä. Suurimpia olivat kaksi kahdeksanhenkistä perhettä, joista toiseen kuului kolme sukupolvea.

Mikäli em. yksinäisten miesten oletetaan asuneen omissa taloissaan, Vuokkiniemen ruokakuntien määräksi vuonna 1762 saadaan 32. Ruokakunnan keskimääräiseksi kooksi tulee tuolloin viisi henkeä.

MATTI PÖLLÄ

LÄHDE:
Tsentralnyj Gosudarstvennyj Arhiv Drevnih Aktov (Moskova), fond 350, opis 2, jed. hr. 2412, l. 70—1. 74 ob.

Jessoilassa virinnyt kiinnostus Suomeen

Jessoilassa Prääsän piirissä on virinnyt vilkas kiinnostus Suomea kohtaan, kertoo Karjalan Sanomat. Kylässä on vierailut suomalaisia ja kyläläisistä monet ovat olleet vastavierailulla tällä puolen rajaa. Jessoilalla (tai Essoilalla) on ystävyyskuntasuhde Kuopion läänin Tuusniemen kans-

sa. Jessoilassa toimii Karjalan Rahvahan Liiton alaosa. Se puuhaa parhaillaan muistomerkkiä Stalinin vainoissa menehtyneille ja sodassa kaatuneille kylän asukkailla. Kylässä toimii aktiivisesti myös Venäjä-Suomi -seuran paikallisosasto.

Kalevalaseuran palkinnot 1993

Kalevalaseuran tämänvuotiset tunnustuspalkinnot on myönnetty seuraaville henkilöille:

Palkinto arvokkaasta työstä tieteeseen, taiteeseen ja kansankulttuurin alalla:

- Tutkija Viljo Koivisto, Vaasa
- Maakuntaneuvos Viljo S. Määttä, Toholampi
- Kotiseutuneuvos Jussi Rainio, Keuruu.

Palkinto nuorelle perinteen ja kansankulttuurin alalla tapahtuvan työn edistämiseksi:

- Kanteletaiteilija Ritva Koistinen, Helsinki.
- Perinteen taitajien ja tallentajien tunnustuspalkinto:
 - Toivo Alaspää, Vantaa (Veteli)
 - Sirkka Heiskari, Vantaa (Ilomantsi)
 - Aleksander Mullonen, Hatsina.
 - Darja Randen, Espoo (Repola)
 - Eliel Snell, Helsinki
 - Raija-Leena Tikkanen, Kuopio

Palkinnot jaettiin Kalevalaseuran järjestämässä kekrinpäivän juhlassa 5.11.1993. Palkinnonsaajan puolesta kiitospuheen piti Darja Randen.

Tieteen ja taiteen tunnustuspalkintoon kuuluvan plakettin on suunnitellut kuvanveistäjä Heikki Häivöja.

JUSSI RAINIO

Rehtori, kotiseutuneuvos Jussi Rainio on syntynyt Helsingissä 23.3.1914, mutta tehnyt elämäntyönsä pääasiassa Keuruussa, sikäläisen yhteiskoulun rehtorina vuosina 1945—1974. Hän on myös toiminut paikallisen kotiseutuyhdistyksen keskeisenä johtomiehenä ja historian kirjoittajana, samoin kuin paikallislehden tukipylväänä.

Kalevalaseuran kannalta on merkittävää, että Jussi Rainio on lokakuusta 1941 toiminut vepsäläisen ja suomalaisen kulttuurin ehkä utterimpana yhdysmiehenä. Sodanaikaisen aluehallinnon valistusupseerina hän mm. järjesti 1942 ja 1943 Soutjärvellä vepsäläisten sananparsien, arvoitusten, satujen ja laulujen keruutalkoot koululaisten välityksellä. Kalevalaseuran vuosikirjoissa hän on artikkeleissaan käsitellyt pohjoisvepsäläisiä sananparsia ja lääkintämenetelmiä,

Sauna-Seuran julkaisussa heidän saunakulttuuriaan ja kielitieteellisissä julkaisuissa paikannimikysymyksiä (MK)

DARJA RANDEN

Darja Randen, o.s. Lukkanen on syntynyt Repolan Saarenpään kylässä 19.3.1904. Isä oli Pekka Luukkanen ja äiti Outi Jaakkonen Omelien kylästä. Darja oli lapsista nuorin, järjestyksessä yhdestoista.

Vuoden 1921 viimeisenä päivänä perhe pakeni Suomeen. Darja Randen kävi vuosina 1922—23 Otavan kotitalouskoulun ja kansanopiston, jonka jälkeen hän toimi palvelijattarena Lieksassa, Viipurissa ja Helsingissä. Vuonna 1938 hän avioitui Helsingissä. Nykyisin hän asuu Espoon Tapiolassa.

Darja Randen on erinomaisen muistiinsa tallentanut syntymäkylänsä ja -pitäjänsä tapoja, tapahtumia ja historiaa. Häneltä on saatu arvokkaita ja tarkkoja tietoja repolaisten runonlaulajien perhesuhteista ja elämästä, Repolan eri kylien asukkaista, tavoista, sananparsista ym.

Jo 14-vuotiaana Darja valittiin kotikylänsä Saarenpään suomenkielisen koulun johtokunnan sihteeriksi. Hän oli perustamassa Lieksaan Karjala-kerhoa vuonna 1924 ja muutettuaan Helsinkiin hän oli paikallisen Karjala-kerhon sihteerinä yli 10 vuotta. Martta-järjestöön Darja Randen liittyi 1941, ja kun Karjalan Sisivystysseuran naisjaosto aloitti toimintansa 1951, oli hän tarmolla mukana sekä henkisen perinteen taitajana että perinneruokien valmistajana. (PK)

SIRKKA HEISKARI

Sirkka Heiskari on syntynyt 14.2.1924 helsingissä ja asunut vuodesta 1949 Ilomantsissa, kunnes opetustyön päätyttyä on muuttanut tällä vuosikymmenellä Vantaalle. Ilomantsissa Sirkka Heiskari toimi lukion suomen kielen ja psykologian opettajana.

Ilomantsissa alkoi 1965 Sirkka Heiskarin tarmokas ja intohoinen uuraus Pohjois-Karjalan paikannimien tallentamiseksi. Tämä loma-aikoina harrastuksena tehty työ on jatkunut miltei keskeytyksettä 25 vuotta.

Rakennusliike RAKENNUSNELIÖ OY

Helsingintie 9 A 1 24100 SALO
Puh. 924-317 262 telefax 924-332 626

Juuriltaan karjalainen yritys